

PAPER DETAILS

TITLE: İLKÖĞRETİM OKULLARINDA AKRAN ZORBALIGINA DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜSLERİ

AUTHORS: Ali AKPINAR,Aslihan AKPINAR

PAGES: 215-231

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2462751>

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of the Faculty of Education
Yıl/Year: 2022 ♦ Cilt/Volume: 6 ♦ Sayı/Issue: 9, s. 215-231

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA AKRAN ZORBALIĞINA DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Ali AKPINAR

MEB, Okul Müdürü, akpinarali51@gmail.com
Orcid: 0000-0002-2189-6673

Aslıhan AKPINAR

MEB, Öğretmen, akubil@hotmail.com
Orcid: 0000-0003-3374-7592

Özet

Bu nitel çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yaklaşımı açısından akran zorbalığını, akran zorbalığına etki eden faktörleri, zorbalıkla baş edebilmenin yollarını, zorbalıkla baş etmede karşılaşılan sorunları ve zorbalığın önlenmesine yönelik önerileri ortaya koymaktır. Çalışma evrenini, Hatay ili Antakya İlçesi Akhisar 125.Yıl İlk ve Ortaokulunda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubu örnekleme yöntemi ile belirlenen 15 öğretmenden oluşmaktadır. İlgili alanyazın dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracı ile elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda, öğretmenlerin okullarında zorbalık türlerinin birçoğunu gözlemledikleri belirlenmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre öğretmenlerin en fazla fiziksel ve sözel-dolaylı zorbalık türleri ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Öğretmenlerin gözlemleri açısından zorbalık davranışlarının aile, öğrenci, çevre ve okul kaynaklı nedenlerinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra analiz sonuçları, akran zorbalığı davranışlarının tespit edilmesi aşamasında öğrenci bildiriminin; işbirliği, çözüm yöntemi ve önleyici çalışmalar aşamasında ise aileyi ve çocuğu bilinçlendirmenin ön planda olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, akran zorbalığı, okullarda akran zorbalığı, akran zorbalığı türleri

TEACHER OPINIONS ON PEER BULLYING IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

The aim of this qualitative study is to reveal peer bullying, the factors affecting peer bullying, the ways of coping with bullying, the problems encountered in dealing with bullying, and suggestions for the prevention of bullying in terms of the approach of teachers working in primary schools. The universe of the study consists of teachers working in Akhisar 125th Year Primary and Secondary School in Antakya District of Hatay Province. The study group consists of 15 teachers determined by sampling method. The data obtained with the data collection tool prepared by the researcher considering the relevant literature were subjected to content analysis. As a result of the analysis, it was determined that teachers observed many types of bullying in their schools. According to the results of the research, it was determined that the teachers encountered the most physical and verbal-indirect bullying types. In addition, in terms of teachers' observations, it was found that bullying behaviors were caused by family, students, environment and school. In addition, the results of the analysis show that during the detection of peer bullying behaviors, the student's notification; has shown that raising awareness of the family and the child is at the forefront at the stage of cooperation, solution method and preventive studies.

Key Words: Bullying, peer bullying, peer bullying in schools, types of peer bullying

1. Giriş

Zorbalık; kasıtlı olarak yapılan, eyleme maruz kalan bireye zarar veren ve bireyde strese yol açan, tekrar eden, güç dengesizliğinin olduğu durumlarda ortaya çıkan saldırgan davranışlardan oluşur. Özellikle son yıllarda yaşanan şiddet ve terörizmin altında zorbalığa maruz kalmış insanların öç alma ile ilgili motivasyonları olduğu yönünde görüşler sıkça gündeme getirilmektedir. Zorbalığa öğrenciler açısından bakacak olursak, ciddi bir travma olduğu, etkilerinin okul yıllarını aşarak yaşam boyu sürdüğü, dolayısıyla toplum sağlığını da olumsuz etkilediği bilinmektedir (Lereya ST.2016'dan akt. Saldıraner M, 2019).

Akran zorbalığı, okullarda öğrenciler arasında sıkça görülebilen şiddet davranışları arasında yer alır. Akran zorbalığı ile ilgili 1970'li yıllarda Olweus'un İskandinavya ülkelerinde yaptığı araştırmalar 1980'li yılların ortalarından itibaren pek çok ülkede araştırma konusu olmuştur (Yurtal ve Cenkseven, 2007).

Bilim insanlarının 1970'li yıllarda ilgi alanına giren akran zorbalığı konusu, 1982 yılında Norveç'te akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin intihar etmesiyle sonuçlanan olaydan sonra üzerinde daha da durulan bir konu durumuna gelmiştir. Norveç Eğitim Bakanlığı bu olaydan sonra akran zorbalığının araştırılması yönünde çalışmalar başlatmıştır. Benzer şekilde İsveçli araştırmacı Heinemann da akran zorbalığı çalışmalarını, okul bahçesindeki öğrencilerin davranışlarını gözlemleyerek gerçekleştirmiştir (Kanadıkırık Kılıç,A ve Kılıç, A 2013).

Akran zorbalığının önemli nedenleri arasında; arkadaşlarına baskı yapan öğrencilerin bu şekilde kendilerini arkadaşları arasında üstün görmeleri, şiddetin çözüm yolu olarak tercih edilmesi ve kurbanın maruz kaldığı baskıyı hak ettiği düşüncesi yer almaktadır (Genç, 2007).

Zorba davranışlar farklı nedenlerden kaynaklanabildiği için farklı biçimlerde görülebilmektedir. Zorba davranışlar akranlar arasında üç farklı şekilde görülmektedir (Griffin ve Alan, 2004). Fiziksel zorba davranışlar; vurmak, tokat atmak, yumruklamak, tekmelemek, tırmalamak, çelmelemek, tükürmek, itmek, saç çekmek, eşyasını zorla almak, korkutmak yer alırken, sözel zorba davranışlar; isim takmak, alay etmek, onurunu zedelemek, küçük düşürmek, hakaret etmek, dedikodu çıkarmak, tehdit etmek ve küfretmek, duygusal zorba davranışlar arasında ise; dışlamak, ağır işler vermek, faaliyetlere dahil etmemek, konuşmamak, yardım etmemek, yalnız bırakmak yer almaktadır. Zorba davranışların hem davranışı yapan hem de kurban üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Örneğin; zorba davranışlara maruz kalan birçok öğrenci için bu durum bir stres nedenidir, öğrencilerin okul başarılarında sorunlar ortaya çıkmaktadır.

2.1. Akran Zorbalığı

Ülkemizde ve dünyanın pek çok ülkesinde yapılan araştırmalar saldırganlık ve zorbalık davranışlarının ciddiye alınması gerektiğini göstermektedir. Ancak saldırganlık ve zorbalık kavramları aynı kavram gibi kullanılmalarına rağmen aynı kavram değildirler (Öztürk, Atlı ve Kutlu, 2014). Pişkin (2002) şiddet ve zorbalık davranışlarının birbirlerine benzer ve farklı yönlerinin bulunduğunu ifade etmektedir. Şiddet bir saldırganlık türü olmasına rağmen kendine özgü özellikleri barındırmaktadır. Örneğin zorbalık davranışlarının vurma, tekme atma, dövme gibi biçimleri fiziksel boyutta olduğu için şiddet olarak değerlendirilmektedir. Ancak zorbalık davranışlarının alay etme, aşağılama, isim takma, kızdırma, yalnızlaştırma, iftira atma gibi biçimleri ise şiddet olarak değerlendirilmemektedir. Buna karşın birçok şiddet eylemi de zorbalık olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin güçleri eşit olan iki kişinin ya da iki öğrencinin kavga ederek birbirlerine zarar vermesi şiddet olmasına rağmen zorbalık değildir; bu durum daha çok çatışma olarak değerlendirilmektedir.

Okullarda zorbalık denilince çoğunlukla akıllara fiziksel zorbalık gelmektedir ancak bu eksik bir bakış açısidir. Okullarda dikkat etmediğimiz birçok zorbalık davranışları bulunmaktadır. Dikkatlerimizden kaçan bu zorbalık davranışları öğrencileri olumsuz etkilemekte ve toplumun

ileride sahip olacağı nitelikli insan gücüne zarar vermektedir. Örneğin yabancı dil dersinde telaffuz problemi yaşayan bir öğrenciyle arkadaşlarının sürekli olarak alay etmesi belki de ileride yabancı dil konusunda çok başarılı olabilecek bir öğrencinin başarısız olmasına sebep olmaktadır (Yıldırım, 2012).

Okullarda öğretmenler ve idareciler öğrencilerin vermiş oldukları maddi hasarları önemserken zorbalığa karşı ciddi müdahalelerde bulunmamaktadırlar. Bunun sebebi olarak ise zorbalığın daha çok sözlü sataşma, kızdırma, dışlama, alay etme vb. şekilde ortaya çıkması ve kurbanların pasif kişilik özelliklerinden dolayı kendilerine yapılan zorba davranışları öğretmenlerine söylememeleri gösterilmektedir. Nitekim araştırma bulguları da öğrencilerin, zorba davranışları her zaman ailelerine ya da öğretmenlerine açıklamadığını göstermektedir (Pişkin, 2002). Uysal ve Dinçer (2012) ise çocukların saldırgan davranışlar ya da olumlu sosyal davranışlar göstermesinin, akranlarının onları arkadaş olarak seçmesini veya topluluk halindeyken benzer davranışlar göstermelerini etkilediğini belirtmektedirler. Bu durumda yalnız kalmak istemeyen çocuklar, arkadaş gurubundan kopmamak için arkadaşlarının kendilerine yapmış oldukları zorbalık davranışlarını görmezlikten gelebilmektedirler. Bu durum zorbalığa uğrayan kurban durumundaki çocukları yıpratmaktadır.

2.1.1. Zorba

Olweus zorbalığı, kişiler arasında güç dengesizliğinin olduğu bir ilişki de isteyerek ve tekrarlı olarak karşıdaki kişiye zarar vermek amacıyla yapılan saldırgan davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Olweus'a göre zorbalık davranışları, genel olarak kurbanların kışkırtıcı bir davranışının gözlemlenmediği durumlarda görülmektedir ve zorbalık davranışları aktif yönelimli saldırganlık davranışlarıdır (Olweus,1996'dan aktaran Atalay, 2010). Zorba durumunda bulunan öğrenciler, okuldaki diğer öğrencilere yönelik olan olumsuz algılarından dolayı zorbalık davranışlarına başvurmaktadırlar (Bayar ve Uçanok, 2012). Zorbalar, zorbalık davranışını başlatan ve devam ettiren kişilerdir. Zorbalar sadece akranlarına değil, ebeveynlere, öğretmenlere ve diğer yetişkinlere de saldırgan davranışlar göstermektedirler (Karataş, 2011). Zorbalık değişik düzeylerde duygusal etkilerle belirlenmektedir ve zorbaların en tipik duygusal davranışları ise empati kurmakta zorluk çekmeleridir (Kartal ve Bilgin, 2007).

2.1.2. Kurban

Kartal ve Bilgin'e (2009) göre akran zorbalığına maruz kalan öğrenciler yani kurbanlar, başlangıçta okula gitmek istemezler. Bu durumu zamanla akademik başarının düşmesi, öz saygının düşmesi hatta ileriki aşamalarda intihar girişiminde bulunulması izlemektedir. Gökler (2007) ise özetle özsaygı düzeyi düşük düzeyde olan bireylerde bulunan değersizliğin, çaresizliğin ve aşağılık duygularının, arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde onlara hâkimiyet kurma, acı çektirme ve rencide etme gibi isteklere neden olabileceğini ifade etmektedir.

Zorbalık davranışı ile karşılaşan öğrenciler birçok belirti gösterebilmektedir. Çocuğun evden okula ya da okuldan eve giderken korkması, her zaman kullandığı yolu değiştirmesi, okul servisi kullanmak istememesi, okula gitmemek için ağlaması, sabahları hasta olduğunu söylemesi, okuldan kaçması, ödevlerini yapmak istememesi, eve geldiğinden okul eşyalarının zarar görmüş olması, aile içinde agresif davranışlar göstermesi, sürekli para istemesi, para çalması, vücudunda meydana gelen morlukları açıklamada güçlük çekmesi gibi davranışlar gösterebilir. Zorbalığa maruz kalan öğrenciler aynı zamanda iletişimi reddedebilir, kekelemeye başlayabilir, uykusunda ağlayabilir, kabus görebilir ve kendine güvenini kaybedebilir (Kepenekçi ve Çınkır, 2003).

2.1.3. Seyirci

Zorbalık davranışı yalnızca zorba ile kurban arasında gerçekleşen bir olay değildir. Zorbalık davranışının gerçekleştiği ortamda bulunan seyirci durumunda olan kişiler de bulunmaktadır. İzleyici konumunda olan kişilerin olayı sonlandırmak amacıyla herhangi bir girişimde bulunmaması, zorba davranışının pekiştirilmesine ve diğer öğrencilerin dolaylı olarak zorba davranışı rol model almasına neden olmaktadır. Pasif durumda olan izleyiciler bu davranışlarıyla zorbalık olayına katkı sağlamakta hatta zorbanın güç kazanmasını sağlamaktadır (Karataş, 2011).

2.2. Zorbalık Türleri

Pişkin (2002) akran zorbalığını sözel, fiziksel, dolaylı ve doğrudan olmak üzere dört grupta incelemiştir. Çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmalar yapan Pişkin ve Ayas'ın (2011) zorbalık türlerini fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti yayma ve eşyalara zarar verme olmak üzere beş kategoride ele aldıklarını görmekteyiz. Siyez ve Kaya (2011) ise yapmış oldukları araştırma sonucunda zorbalığın türlerini fiziksel, sözel, izole eden, söylenti yayan, eşyalara zarar verme ve cinsel olmak üzere altı grupta sınıflandırmaktadırlar.

2.2.1. Fiziksel Zorbalık

Fiziksel zorbalık davranışlarını dövme, vurma, tekme atma, itme, tutma, çekme ve bedene yapılan şakalar gibi davranışlar kapsamaktadır (Kapıcı, 2004; Kepenekçi ve Çinkır, 2003; Pişkin, 2002).

2.2.2. Sözel-Dolaylı Zorbalık

Kapıcı (2004), Kepenekçi ve Çinkır (2003) ve Pişkin (2002), sözel-dolaylı zorbalığı; alay etme, sataşma, lakap takma, dalga geçme, aşağılayıcı sözler söyleme, takılma ve küfretme gibi davranışlar olarak görmekteyiz.

2.2.3. Cinsel Zorbalık

Cinsel zorbalık davranışlarını (Aşıcı ve Aslan, 2010; Kapıcı, 2004; Kepenekçi ve Çinkır, 2003; Tubitak ve Ankara Üniversitesi, 2019)'nın araştırmaları incelendiğinde; elle ya da sözle sarkıntılık yapma, cinsel amaçlı dokunma, cinsel çağrışimli sözcükler kullanarak imalarda bulunma, giysilerini (etek, eşofman) kendi isteği dışında kaldırma ya da çıkarma, hakkında cinsel içerikli söylentiler yayma, tecavüz, vb. davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.4. Siber Zorbalık

Bilgi ve teknolojilerdeki gelişmeler şüphesiz 20. yüzyılın son dönemlerine etki eden önemli gelişmelerdendir (Baştürk-Akca, Sayımer, Balaban-Salı ve Ergün-Başak, 2014). Ancak bilişim ve iletişim teknolojilerinin insanlara yararı olmasına rağmen sınırsız, denetimsiz ve kontrolsüz kullanımı insanlara birçok zarar getirmektedir (Peker, Eroğlu ve Ada, 2012). Cep telefonu ve internet gibi iletişim araçlarını bireylerin birbirleriyle rahat bir şekilde görüşmesini sağlamak amacıyla icat edilmişlerdir. İcatlarında tamamen iyi bir düşünce bulunmaktadır. Doğru kullanıldığında kişilere birçok yararı dokunmaktadır.

2.3. Zorbalıkla Baş Etme Yolları

Okullarda gerçekleşen şiddetin önlenmesinde birinci derecede sorumlu olan kişiler okul yöneticileridir. Ancak okul yöneticilerinin bu sorumluluklarını yerine getirebilmesi için bazı yeterliklere sahip olması gerekmektedir. Buna göre okul yöneticileri çeşitli girişimlerde bulunabilmeli, olayları geniş bir perspektiften inceleyerek değerlendirebilmeli ve uygun çözümler üretebilmelidirler (İnandı ve Yıldız, 2014).

Kanadıkırık Kılıç ve Kılıç (2013) da zorbaların davranışlarına karşı aileye ve öğretmenlere düşen görevleri şöyle belirtmektedirler:

- Aileler çocuklarından arkadaşlarına göre daha popüler olmalarını beklememelidirler.

- Aileler çocukların için daha fazla zaman ayırmalı ve zorbalık olarak kabul edilecek davranışlarına karşı dikkatli olmalıdırlar.
- Aileler belli aralıklarla çocuklarını üzen veya sinirlendiren arkadaşları olup olmadıkları sormalıdırlar.
- Aileler çocuğu dikkatli dinlemeli, okul ile işbirliği yapmalı ve uzman desteği almalıdırlar.
- Aileler zorba veya kurban durumunda olan çocuklarına empati ile yaklaşmalı ve çocuklarıyla tartışmak yerine yaşanan durumu hissetmelidirler.
- Öğretmenler ise zorbalık eğilimleri olan öğrencilere karşı çeşitli eğitim programları uygulayabilirler.
- Kurban durumundaki öğrencilere psikolojik destek sağlayacak grup çalışmaları yapabilirler.
- Zorbalık konusunda okul personelinin farkındalığı sağlanabilir. Böylelikle zorbalığın hoş karşılanmadığı şeklinde bir bakış açısı kazanılacaktır.
- Öğretmenler zorbalığı önleme amaçlı yapacakları çalışmalarda, okulunda içerisinde bulunduğu fiziksel bölgenin kültürel özelliklerini de dikkate almalıdırlar.
- Okullarda çeşitli testler, anketler yapılmalıdır.
- Öğretmenler yaptıkları konuşmalarla zorbaları cesaretlendirmemelidirler.
- Öğrencilere zorba davranışları anlattıklarında olumsuz bir durum ile karşı karşıya kalmayacakları yönünde güven verilmelidir.
- Öğrencilere öfkelerini kontrol etmelerine yardımcı olacak teknikler öğretilmelidir. Nitekim bu teknikler zorbalığı azaltmada etkili olabilmektedir.
- Öğretmenler aileleri akran zorbalığı konusunda bilgilendirmelidirler.

2.4. Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2014 yılında yayımladığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre okullarda öğrencilerin istenmeyen davranışları gösterdiklerinde ne tür bir yaptırımla karşılaşacaklarını belirlemiştir. Buna göre istenmeyen davranışları okulda gösteren öğrencilere önce uyarı cezası verilmektedir. Öğrencinin davranışlarında bir değişme olmazsa kınama cezası verilmekte; eğer öğrencinin davranışlarında bu yaptırımlara rağmen bir değişme olmazsa öğrencilere son olarak okul değiştirme cezası uygulanmaktadır. MEB'in sözü edilen yönetmeliğinin ilgili maddeleri aşağıdaki sunulmuştur:

Öğrencilerin olumsuz davranışları ve uygulanacak yaptırımlar

MADDE 54 – (1) Ortaokul ve imam-hatip ortaokulu öğrencilerine, olumsuz davranışlarının özelliğine göre uyarı, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından biri uygulanır.

(2) Yaptırımların uygulanmasındaki amaç caydırıcı olması, toplum düzeninin korunması, öğrencinin yaptığı olumsuz davranışlarının farkına vararak bu davranışlarının olumlu yönde düzeltilmesini sağlamaktır.

(3) **(Ek: RG-23/10/2014-29154)** Öğrencilerin gelişim dönemleri de dikkate alınarak bilinçlendirme ile düzeltilebilecek davranışlar için “Uyarı” süreci uygulanır. Uyarı bir süreç olup bu süreç aşağıdaki şekilde işler.

a) Sözlü uyarı; öğretmenin öğrenciyle görüşme sürecini oluşturur. Öğrenciden beklenen olumlu davranışın neler olabileceği anlatılır. Olumsuz davranışlarının devamı hâlinde kendisine uygulanabilecek yaptırımlar konusunda uyarılır.

b) Öğrenci ile sözleşme imzalama; öğrencinin sözlü uyarılmasına rağmen olumsuz davranışlarını sürdürmesi hâlinde öğrenci ve öğretmen arasında bir görüşme gerçekleştirilir. Bu

görüşme sonucunda öğrenci sergilediği olumsuz davranışlarını değiştirmeyi kabul edeceğine ilişkin Öğrenci Sözleşme Örneği EK-9'u imzalar.

c) Veli ile görüşme; öğretmen, öğrencinin bu olumsuz davranışları sürdürmesi hâlinde veliyi okula davet eder. Okul yöneticilerinden birinin ve varsa **(Değişik ibare: RG-10/7/2019-30827)** rehberlik öğretmenin de katılımı ile yapılan görüşmede, öğrencinin olumsuz davranışları ve uygulanabilecek yaptırımları veliye bildirilir. Velinin toplantıya gelmemesi durumunda tutanak tutulur. Bu aşamalardan sonra öğrencinin olumsuz davranışlarını sürdürmesi durumunda; öğretmen, yazılı belgelerin bulunduğu dosyayı hazırlayacağı raporla birlikte görüşülmek üzere öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna verir.

(4) **(Ek: RG-23/10/2014-29154)** Kınama; öğrenciye, yaptırım gerektiren davranışta bulunduğunu ve tekrarından kaçınması gerektiğinin okul yönetimince yazılı olarak bildirilmesidir.

(5) **(Ek: RG-23/10/2014-29154)** Okul değiştirme; öğrencinin, bir başka okulda öğrenimini sürdürmek üzere bulunduğu okuldan naklen gönderilmesidir.

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın modeli

Öğretmenlerin okullarında sıklıkla gözlemledikleri akran zorbalığı türleri ile zorbalığın nedenlerine yönelik görüşleri, zorbalıkla baş etme yolları, baş etmede karşılaştıkları sorunlar ve bu konuya yönelik önerilerinin belirlenmesini hedeflediğimiz bu çalışmada, sosyal olarak yapılandırılmış gerçeğe, araştırmacı ile üzerinde çalışılan konu ya da grubun yakın ve samimi ilişkisine, olguların ve sosyal deneyimlerin nasıl ortaya çıktığı ile nasıl anlamlandırıldığı gibi konulara yoğunlaşan nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni Hatay ili Antakya ilçesi Akhisar 125.Yıl İlk ve Ortaokulunda görev yapmakta olan öğretmenlerden oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, 2019–2020 eğitim öğretim yılı Hatay ili Antakya ilçesi Akhisar 125.Yıl İlk ve Ortaokulu'nda çalışan 15 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında 15 kişiden veri toplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplamak amacıyla nitel araştırmalarda katılımcıların ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını anlamaya yönelik olarak sıklıkla kullanılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, araştırmacıya daha detaylı bilgiye ulaşabilme konusunda esneklik ve gözlemlenebilir davranışları gözlemleyebilme fırsatı sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir (Ritchie ve Lewis, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ayrıca görüşme yönteminin getireceği esnekliğin yanı sıra görüşme formunun standart düzeyde ölçme sağlayacağı düşünüldüğü için bu araştırmada veri elde etmek için yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılması uygun görülmüştür (Türnüklü, 2000).

Görüşme formunda sorulan sorular aşağıda listelenmiştir.

Tablo-1

Görüşme Soruları

- 1) Ne kadar süredir öğretmenlik yapıyorsunuz?
- 2) Daha önce başka okulda çalıştınız mı?
- 3) Bu okulda öğretmen olarak çalışma süreniz nedir?
- 4) Akran zorbalığı dendiğinde aklınıza ne gelmektedir?

5) Okulunuzda öğrenciler arasında akran zorbalığı gözlemliyor musunuz?

EVE:

- a) Hangi zorbalık davranışlarını sıklıkla gözlemliyorsunuz? (Sıklıkla gözlemediğiniz zorbalık davranışları nelerdir?)
- b) Okulunuzda gözlemediğiniz bu tür akran zorbalığı davranışlarının sebepleri sizce nelerdir? (Sizce öğrenciler neden böyle davranıyorlar?)
- c) Öğrencilerin bu tür davranışlarını nasıl tespit ediyorsunuz?
- d) Öğrencilerin bu tür davranışlarıyla baş etmek için okulda neler yapıyorsunuz? (Ne tür önlemler alıyorsunuz?)
- e) Öğrencilerin bu tür davranışlarıyla baş etmek için okulda kimlerden ne tür destek alıyorsunuz? (Kimlerle işbirliği yapıyorsunuz?)
- f) Zorbalığa maruz kalan öğrencileri belirlemek için okulda kimlerden ne tür destek alıyorsunuz? (Kimlerle işbirliği yapıyorsunuz?)
- g) Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalıkla baş etmesi için okulda ne gibi önlemler alıyorsunuz?
- h) Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalıkla baş etmesi için okulda kimlerden ne tür destek alıyorsunuz? (Kimlerle işbirliği yapıyorsunuz?)
- i) Genel olarak okulunuzda gözlemediğiniz bu tür davranışlarla baş etmekte ne gibi engellerle karşılaşıyorsunuz?

HAYIR:

- a) Bazı okullarda akran zorbalığı davranışları daha sık gözlemlenirken bu okuldaki öğrenciler arasında bu tür davranışların daha az olmasını nelere bağlıyorsunuz? (Bu tür davranışların oluşmaması için okulunuzda ne tür önlemler alıyorsunuz?)
- b) Okulunuzda akran zorbalığı davranışlarının oluşmaması için kimlerden ne tür destek alıyorsunuz? (Kimlerle işbirliği yapıyorsunuz?)
- c) Sizce bu konuda okuldan okula bir farklılık var mıdır?

VARSA:

- a) Ne gibi farklılıklar bulunmaktadır? (sıklığı, türü, cinsiyet vs. açısından)
- b) Sizce bu farklılığın nedenleri nelerdir?

YOKSA:

- a) Sizce neden fark yoktur?
- 7) Genel olarak okullarda gözlemlenen akran zorbalığı davranışlarıyla baş etmeye yönelik önerileriniz nelerdir?

Eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı? Teşekkür ederim.

Belirlenen problem durumuna göre hazırlanan veri toplama aracı, gerekli izinler alındıktan sonra 25 Kasım 2019 – 30 Aralık 2019 tarihleri arasında Hatay ili Antakya ilçesinde bulunan Akhisar 125.Yıl İlk/Ortaokulu'nda görev yapmakta olan öğretmenlere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Toplam 15 form katılımcılara verilmiş ve toplanmıştır. Toplanan 15 form değerlendirilmeye alınmıştır.

3.4. Verilerin analizi

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan bu araştırmada “içerik analizi” yapılmıştır. Veriler dört aşamalı olarak analiz edilmiştir: 1. Verilerin kod numarası verilerek kodlanması, 2. Kod numarası verilerek kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi, 3. Kod ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanarak yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 228).

Analiz sürecine başlarken öncelikle, yapılan görüşmenin kayıtları ve yazılı formlar yapılan kodlamalar doğrultusunda deşifre edilerek çözümlenmeler yapılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinin analizinde, ifadeler benzerliklerine göre gruplanmıştır. Çözümleme yapılırken görüşüne başvurulmuş öğretmenlere birer kod numarası verilerek (Ö1,Ö2.) gerekli açıklamalar yapılmıştır. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans olarak ifade edilmiştir. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak temalandırılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yaklaşımı açısından akran zorbalığını, akran zorbalığına etki eden faktörleri, akran zorbalığı ile baş etme yollarını, zorbalıkla baş etmede karşılaşılan sorunları ve akran zorbalığının önlenmesine yönelik önerileri ortaya koymaya ilişkin görüşlerinin yer aldığı çoklu yanıt sonuçları, programın özel amaçlarının, ilkelerinin, türü ve içeriğinin, ölçme değerlendirme yaklaşımlarının etkililiğine ilişkin tablolar ve cinsiyet, kıdem, gösteren anlamlılık tabloları ve öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo-2

Öğretmenlerin Akran Zorbalığı Tanımı ile İlgili Görüşleri	Frekansı
<i>Bir çocuğun diğer çocuğa fiziksel şiddet uygulaması</i>	9
<i>Bir çocuğun diğer çocuğa sözel/psikolojik şiddet uygulaması</i>	8
<i>Aynı yaş öğrencilerin birbirlerine küfredmesi</i>	1
<i>Öğrencilerinin birbirlerine karşı üstün görmesi</i>	1
<i>Güçlü öğrencilerin zayıf olanları ezmeye çalışması</i>	2

Öğretmenlerin Akran Zorbalığı Tanımı ile İlgili Örnek Görüşleri

1. Çocuk ya da ergenle aynı yaş grubunda olan öğrencilerin birbirlerine veya tek bir kişiye karşı fiziki, sözel ve davranışsal olarak zarar verecek davranışlarda bulunmasıdır.
2. Ailesinde bastırılmış olan çocuğun kendini gösterme çabası ve ilgiyi üstüne çekmek istemesi.
3. Aynı yaştaki öğrencilerin veya kişilerin birbirine baskı yapması, küfredmesi, aşağılaması ve vurması gibi davranışlar aklıma gelmektedir.
4. Genellikle büyük öğrencilerin küçük olan öğrencilere uyguladığı zarar verici davranışlardır.

Tablo-3

Öğretmenlerin Akran Zorbalığı Gözleme Durumları	Frekansı
<i>Evet</i>	15
<i>Hayır</i>	0

Tüm öğretmenler okullarında akran zorbalığı gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Tablo-4

Öğretmenler Tarafından Gözlemlenen Zorbalık Davranışları	Frekansı
<i>Fiziksel Zorbalık(Fiziksel Şiddet), Vurma</i>	13
<i>Sözel Zorbalık</i>	8
<i>Küfür etme</i>	1
<i>Lakap takma</i>	2
<i>Küçümseme</i>	1
<i>Dışlama</i>	1
<i>Elindeki bir şeyi zorla alma</i>	1

Öğretmenler Tarafından Gözlemlenen Zorbalık Davranışlarına Dair Örnek Görüşler

1. Psikolojik zorbalık, sözel zorbalık ve fiziksel zorbalık.(Hakaret edici söz söylemek, vurma, arkadaşının eşyasına zarar verme, alay etme vb.)(Ö.1)
2. Fiziksel şiddet fazlasıyla yaşanmaktadır. Bireyin rahatsız olacağı sözcükleri isim yerine kullanma ve argo sözcüklerin kullanımı olarak gözlenmektedir. (Ö.3)
3. Küfür etme aşağılama, vurma gibi zorbalık davranışlarını gözlemlemekteyiz. Bu davranışlar akranlar arasında her teneffüste sık sık meydana gelmektedir.(Ö.6)
4. Sözel ve fiziksel zorbalık türlerini gözlemliyorum. Çocuklar birbirlerine hakaret edip, birbirleriyle kavgaya ediyorlar.(Ö.15)

Tablo-5

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Okullarında Gözlemlenen Akran Zorbalığının Sebepleri	Frekansı
<i>Ailenin çocuğu ile ilgilenmemesi</i>	6
<i>Ailenin çocuğa şiddet uygulaması</i>	5
<i>Ailede sevgi, şefkat yoksunluğu</i>	3
<i>Daha önce kendisi de zorbalığa maruz kalma</i>	1
<i>Aile içi huzursuzluk</i>	1
<i>TV’lerde yayınlanan şiddet içerikli dizi ve filmler</i>	1
<i>Öğrenciler arası rekabet ve çekişme</i>	1
<i>Kendini ifade edememe</i>	1
<i>Davranış bozukluğu</i>	1

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Okullarında Gözlemlenen Akran Zorbalığının Sebepleri İle İlgili Örnek Görüşler

1. Temel sebebi aile ortamında sevgi ve şefkatin az; şiddetin ise fazla olmasıdır.(Ö.1)
2. Öğrenciler arasında rekabet ve çekişme; ama en önemlisi ahlak, görgü, davranış bozukluğunun olmasıdır.(Ö.5)
3. Ailenin bilinçsiz olması ve evde çocuklarına şiddet uygulamaları, çocukları ile yeterince ilgilenmemesi. Çocukların çoğunun akraba olması.(Ö.12)
4. Aile içindeki huzursuzluklar, ailenin çocuğuyla çok ilgilenmemesi, onları başıboş bırakması veya çocuğun izlediği dizi, filmler nedenler arasında sayılabilir.(Ö.15)

Tablo-6

Öğretmenlerin Akran Zorbalığını Nasıl Tespit Ettikleri	Frekansı
Öğrenci davranışlarını gözlemleyerek	14
Öğrenci şikayetleri	4
Öğrencinin öğretmene anlatması	1
Veli şikayetleri	1
Birbirleri ile kavga ederken	1

Öğretmenlerin Akran Zorbalığını Nasıl Tespit Ettiklerine İlişkin Görüşleri

1. Öğrencilerin davranışlarını gözlemleyerek ve akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin yapmış oldukları şikayetler ile tespit edilmektedir.(Ö.1)
2. Öğrencilerin okulda başarıları düşük oluyor. Zorbalığa maruz kalanlar gelip öğretmene anlatabiliyor veya zorba davranışlarda bulunan çocuklarda öfke ve şiddet ile anlaşılıyor.(Ö.14)
3. Gözlemleyerek.(Ö.2-Ö.4-Ö.6-Ö.9-Ö.10-Ö.12)
4. Sınıf içinde birbirlerine olan tavırları veya nöbetçi öğretmen olduğumda teneffüslerde kavga içinde bulunmaları ile tespit edebiliyorum.(Ö.15)

Tablo-7

Öğretmenler Görüşlerine Göre Akran Zorbalığı Davranışları İle Baş Etmek İçin Okulda Neler Yaptıkları	Frekansı
Sözlü olarak uyarma	10
Aile ile iletişime geçme(toplantı ve ev ziyareti)	7
Rehberliği yapma	3
Empati kurmalarını sağlamaya çalışma	2
İdareye bildirme	5

Öğretmenler Görüşlerine Göre Akran Zorbalığı Davranışları İle Baş Etmek İçin Okulda Neler Yaptıklarına Dair Öğretmen Görüşleri

1. Durumu okul idaresine bildirmek, veli görüşmesi yapmak.(Ö.1)
2. Öğretmenler ve idare çocukları sürekli uyarıyor. Yaptıklarının yanlış olduğunu söyleyip doğru olan davranışları onlara söylüyorlar. Veli toplantıları ve veli ziyaretlerinde aileleri de bilgilendiriyoruz.(Ö.15)
3. Öğrencilerin neden şiddet uyguladığını konuşarak anlamaya çalışıyor ve şiddetin sorunları ortadan kaldırmadığını anlatmaya çalışıyorum.(Ö.11)
4. Çocuklara sıklıkla haklarının olduğunu, istemediğini bir şeyi size yaptırmaya çalışanlara karşı gelmelerini söylüyoruz.(Ö.13)

Tablo-8

Öğretmenlerin Akran Zorbalığı İle Baş Etmeleri İçin Kimlerden Ne Tür Destek Aldıkları	Frekansı
Okul Yönetimi(Okul idaresi)	10
Diğer öğretmenlerle işbirliği	7
Velilerle Görüşme	7
Sınıf Rehber Öğretmeni	3
Çocuğun sınıf arkadaşları	1

Öğretmenlerin Akran Zorbalığı İle Baş Etmeleri İçin Kimlerden Ne Tür Destek Aldıkları ile İlgili Öğretmen Görüşleri

1. Okul idaresinden destek alıyorum.(Ö.1)
2. Okul yöneticilerinden ve öğretmen arkadaşlardan destek alıyoruz.(Ö.14)
3. Okulumuzda rehber öğretmen olmadığı için önce sınıf öğretmeninden daha sonra idareden ve veliden destek alarak çözmeye çalışıyorum.(Ö.5)
4. Öğrenci velisi ile işbirliği yapmaya çalışıyorum.(Ö.9)

Tablo-9

Öğretmenlerin görüşlerine göre zorbalığa maruz kalan öğrencileri belirlemek için okulda kimlerden ne tür destek almaktadırlar	Frekansı
<i>Okuldaki diğer öğretmenlerle işbirliği ve ortak hareket etme</i>	11
<i>Zorbalığa maruz kalan öğrencinin yakın arkadaşları (öğrenciler) ile görüşme</i>	6
<i>Okul idaresi ile görüşme</i>	6
<i>Aileden destek alıyorum</i>	1
<i>Kendi gözlemlerim</i>	1

Öğretmenlerin Göre Zorbalığa Maruz Kalan Öğrencileri Belirlemek İçin Okulda Kimlerden Ne Tür Destek Aldıklarına Dair Görüşleri

1. Öğrenciler bu durumu zaten açıkça belirtiyorlar. Öncelikle öğrencilerden ve öğretmenlerden bilgi alıyorum.(Ö.12)
2. Zorbalığa maruz kalan öğrencinin yakın arkadaşları ile görüşüyor, durumu okul idaresi ile paylaşıyorum.(Ö.1)
3. Sınıf rehber öğretmenleri ile birlikte yaşanan sorunlar hakkında görüşme yapıp, bu konuda ortak hareket etme kararı alıyoruz.(Ö.2)
4. Zorbalığa maruz kalan öğrencileri belirlemek için yönetici, öğretmen ve öğrencilerle işbirliği yapmaya çalışıyoruz. Ailelerin de desteğini alıyoruz.(Ö.14)

Tablo-10

Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalıkla baş etmesi için okulda alınan önlemler	Frekansı
<i>Öğrencinin zorbalığa maruz kalması halinde bu durumu paylaşabilmesi</i>	7
<i>İdarenin, öğretmenin ve velinin bilgilendirilmesi</i>	3
<i>Okul-aile işbirliği yardımı</i>	3
<i>Öğrencilerin zorbalık hakkında bilgilendirilmesi</i>	5
<i>Zorbalık gösteren öğrencilerin uyarılması</i>	2

Zorbalığa Maruz Kalan Öğrencilerin Zorbalıkla Baş Etmesi İçin Okulda Alınan Önlemler ile İlgili Öğretmen Görüşleri

1. Çocuklara istemedikleri bir durum karşısında nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili çalışmalar yapıyorum. (Ö.7)
2. Öğrencinin anlatmasına fırsat vermek, dinlemek.(Ö.9)
3. Şiddet eğilimi gösteren öğrencileri uyarmama rağmen aynı davranışları ısrarla devam ettiriyorsa idareye bildiriyorum. İdare vasıtası ile ailesiyle iletişime geçiliyor. Davranış engellenmeye çalışılıyor.(Ö.12)

4. Derslerde istemediği bir durumla karşılaştığında hayır diyebileceği üzerinde duruyoruz.(Ö.13)
5. Yapılan zorbalığı açıkça dile getirmesini istiyoruz.(Ö.3)

Tablo-11

Öğrencinin zorbalıkla baş edebilmesi için öğretmenlerin okulda kimlerle işbirliği yaptığı	Frekansı
<i>Sınıf rehber öğretmenleri okuldaki diğer öğretmenler</i>	12
<i>Okul idaresi</i>	11
<i>Veli</i>	3
<i>Öğrencinin arkadaşlarından</i>	1

Öğrencinin Zorbalıkla Baş Edebilmesi İçin Öğretmenlerin Okulda Kimlerle İşbirliği Yaptığı İle İlgili Öğretmen Görüşleri

1. Okul idaresinden destek alıyor ve okul idaresi ile öğretmen arkadaşlarım ile işbirliği yapıyorum.(Ö.1)
2. Zorbalığa maruz kalan öğrencinin arkadaşlarından, branş öğretmenlerinden, idareden destek alarak.(Ö.5)
3. Öğretmen arkadaşlarla ve idare ile işbirliği yapmaktayım.(Ö.6)
4. Öğretmen, öğrenci, veli, okul idaresi.(Ö.13)

Tablo-12

Öğretmenlerin zorbalıkla baş etmekte karşılaştıkları engeller	Frekansı
<i>Ailenin bilinçsiz ve ilgisiz olması</i>	12
<i>İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin bu konuda yetersiz olması</i>	11
<i>Ailelerin şiddete yatkın oluşu</i>	3
<i>Cezai yaptırımların(disiplin cezaları) yetersiz olması</i>	4
<i>Ailenin çocuğunun zorba davranışını kabullenmeyişi, önemsemeyişi</i>	3
<i>Öğrencinin davranışı yanlış bulmaması</i>	2

Öğretmenlerin Zorbalıkla Baş Etmekte Karşılaştıkları Engellerle İlgili Öğretmen Görüşleri

1. Öğrencilerin yanlış davranışı devam ettirme eğiliminde olması, velilerin bu tür davranışları normal kabul etmeleri başlıca engellerdir.(Ö.1)
2. Genel olarak aileler bilinçsiz ve ilgisiz. Bazıları özellikle çocuğunun yanlış davranışlar yapabileceğini kabul etmiyor. Bazı aileler de çocuklarında evde şiddet uyguladık için çocuk da bu davranışı okulda devam ettiriyor. Özellikle problem çıkaran bazı çocukların psikolojik destek olmaya ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum. Okulumuzun ise fiziksel şartları nedeniyle bu mümkün olmadığı için tam olarak zorbalıkla mücadele edemiyoruz.(Ö.12)
3. İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin bu konuda yetersiz oluşu ve ailelerin şiddete yatkın oluşu bu sorun ile baş etmeyi zorlaştırıyor.(Ö.11)
4. Ailelerin desteğini fazla alamıyoruz. Aileler bu durumları çok önemsemiyor.(Ö.7)

Tablo-13

Öğretmenlerin Okullarda Gözlemlenen Akran Zorbalığı Davranışlarıyla Baş Etmeye Yönelik Önerileri	Frekansı
<i>Aileler bu konuda bilinçlendirilmelidir</i>	9
<i>Akran zorbalığı ile ilgili okul genelinde seminerler düzenlenmeli</i>	3
<i>Her okulda psikolojik danışma servisleri oluşturulmalı</i>	2
<i>Şiddet eğilimli öğrencilerin sosyal aktivitelere yönlendirilmesi</i>	2
<i>Empati kurmaya yönelik çalışmalar yapılmalı</i>	2
<i>Cezai yaptırımlar artırılmalı</i>	1
<i>Yerel ve ulusal TV. kanallarında bu konu ile ilgili kamu spotu yayınlanmalı</i>	1

Öğretmenlerin Okullarda Gözlemlenen Akran Zorbalığı Davranışlarıyla Baş Etmeye Yönelik Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

1. Her okulda psikolojik danışma servisleri oluşturulmalı. Anne ve babaların evde davranışları ile örnek olmaları konusunda veliler bilinçlendirilmeli. Şiddet eğiliminde olan öğrencinin bu davranışlarını en aza indirmek için spora, sanata yönelik aktivitelere çocuk teşvik edilmeli.(Ö.1)
2. Rehber öğretmeni olan okullarda akran zorbalığının ne olduğu, türleri ve hangi davranışların akran zorbalığına girdiği hususunda seminerler düzenlenmeli. Rehber öğretmen yoksa öğretmen-aile-idare işbirliği yapıp öğrencileri bilgilendirmeli. Akran zorbalığı her okulda yaşanabilecek sorunlardan biridir. Herkes bu konuyu önemsemeli, zorbalığın azaltılması için her bir okul önlem almalıdır. Şiddet, kavganın azaldığı bir okul ahlak ve başarı yönünden gelişecektir.(Ö.15)
3. Çocukların iletişim becerilerini artırmak. Sosyalleşebilecekleri ortamlara, aktivitelere yönlendirmek. Spor aktiviteleri düzenlemek. Empati kurmaya teşvik etmek.(Ö.14)
4. Empati kurmaya yönelik drama çalışmaları yapılabilir. Aileleri bilgilendirme çalışmaları(şiddet ile ilgili) olabilir. Bu tür davranışların bencillikten de kaynaklandığını düşünüyorum. İnsan sevgisi veya insani değerlerle ilgili okul geneli çalışmalar, etkinlikler planlanabilir.

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular, öğretmenlerin akran zorbalığı davranışlarına yönelik görüşleri, okullarında sıklıkla gözlemledikleri zorbalık türleri ve nedenleri, zorbalıkla baş etme yöntemleri, baş etme ve önlemede yaşanan zorluklar ile zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik önerilerini yansıtmaktadır. Çalışma sonucunda katılımcıların tamamının görev yaptıkları okullarda akran zorbalığı davranışlarını gözlemledikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlere göre akran zorbalığı; Bir çocuğun diğer çocuğa fiziksel şiddet uygulaması, bir çocuğun diğer çocuğa sözel/psikolojik şiddet uygulaması, aynı yaş öğrencilerin birbirlerine küfretmesi, öğrencilerin birbirlerine karşı üstün görmesi ve güçlü öğrencilerin zayıf olanları ezmeye çalışması şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenler okullarında görülen zorbalık türlerini; fiziksel zorbalık (fiziksel şiddet), vurma, sözel zorbalık, küfür etme, lakap takma, küçümseme, dışlama ve elindeki bir şeyi zorla alma olarak belirtmişlerdir.

Bu araştırmaya katılan öğretmenler akran zorbalığının sebeplerini; Ailenin çocuğu ile ilgilenmemesi, ailenin çocuğa şiddet uygulaması, ailede sevgi, şefkat yoksunluğu, daha önce kendisi

de zorbalığa maruz kalma, aile içi huzursuzluk, TV’lerde yayınlanan şiddet içerikli dizi ve filmler, öğrenciler arası rekabet ve çekişme, kendini ifade edememe ve davranış bozukluğu olarak ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucuna göre öğretmenler akran zorbalığını nasıl tespit ettiklerini; Öğrenci davranışlarını gözlemleyerek, öğrenci şikayetler, öğrencinin öğretmene anlatması, veli şikayetleri ve birbirleri ile kavga ederken şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu araştırmaya katılan öğretmenler akran zorbalığı davranışları ile baş etmek için; öğrenciyi sözlü olarak uyarma, aile ile iletişime geçme (toplantı ve ev ziyareti) rehberliği yapma, empati kurmalarını sağlamaya çalışma, ve idareye bildirme yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma sonucuna göre öğretmenler akran zorbalığı ile baş etmeleri için; okul yönetiminden (okul idaresinden), diğer öğretmenlerden, velilerden, sınıf rehber öğretmeninden ve çocuğun sınıf arkadaşlarından yardım aldıklarını ifade etmişlerdir.

Bu araştırmaya katılan Öğretmenlerin görüşlerine göre zorbalığa maruz kalan öğrencileri belirlemek için okulda kimlerden ne tür destek almakta olduklarına dair soruya; Okuldaki diğer öğretmenlerle işbirliği yapma ve ortak hareket etme, zorbalığa maruz kalan öğrencinin yakın arkadaşları(öğrenciler) ile görüşme, okul idaresi ile görüşme, aileden destek alma ve kendi gözlemlerim şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenler zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalıkla baş etmesi için okulda alınan önlemlere; öğrencinin zorbalığa maruz kalması halinde bu durumu paylaşabilmesi, idarenin, öğretmenin ve velinin bilgilendirilmesi, okul-aile işbirliği yardımı, öğrencilerin zorbalık hakkında bilgilendirilmesi ve zorbalık gösteren öğrencilerin uyarılması şeklinde örnek vermişlerdir.

Bu araştırma sonucunda öğrencinin zorbalıkla baş edebilmesi için öğretmenlerin okulda; sınıf rehber öğretmenleri ve okuldaki diğer öğretmenlerle, okul idaresi ile,velilerle ve öğrencinin arkadaşları ile işbirliği yaptıkları tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin zorbalıkla baş etmekte karşılaştıkları engeller; ailenin bilinçsiz ve ilgisiz olması, ilköğretim kurumları yönetmeliğinin bu konuda yetersiz olması, ailelerin şiddete yatkın oluşu, cezai yaptırımların (disiplin cezaları) yetersiz olması, ailenin çocuğunun zorba davranışını kabullenmeyişi, önemsemeyişi ve öğrencinin davranışı yanlış bulmaması şeklinde tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda öğretmenlerin okullarda gözlemlenen akran zorbalığı davranışlarıyla baş etmeye yönelik önerileri; Aileler bu konuda bilinçlendirilmelidir, akran zorbalığı ile ilgili okul genelinde seminerler düzenlenmeli, her okulda psikolojik danışma servisleri oluşturulmalı, şiddet eğilimli öğrencilerin sosyal aktivitelere yönlendirilmesi, empati kurmaya yönelik çalışmalar yapılmalı, cezai yaptırımlar artırılmalı ve yerel ve ulusal tv kanallarında bu konu ile ilgili kamu spotu yayınlanmalı şeklinde görülmektedir.

Kaynakça

Atalay, A. (2010). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalmanın cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, anne-baba tutumları, arkadaş ilişkileri ve benlik saygısı ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Diyarbakır.

Aşıcı, H. ve Aslan, S. (2010) Ergenlerde okul zorbalığı ile algılanan benlik belirginliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. International Online Journal of Educational Sciences, 2(2), 467-485.

Baştürk-Akca, E., Sayımer, İ., Balaban-Salı, J. ve Ergün Başak, B. (2014). Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalarda yeri. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR), 2(Özel Sayı), 17-30.

Bayar, Y. ve Uçanok, Z. (2012). Okul sosyal iklimi ile geleneksel ve sanal zorbalık arasındaki ilişkiler: Genellenmiş akran algısının aracı rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 27(70), 101-114.

Genç, G. 2007. Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökler, R. (2007). İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Griffin, R. S. ve Alan, M. G. 2004. Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. Aggression and Violent Behavior, 9(4), 379-400

İnandı, Y. ve Yıldız, S. (2014). Lise Okul Yöneticilerinin Okullarda Şiddeti Önleme Yeterlikleri: Mersin İli Örneği. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2), 137-147.

Kanadıkırık Kılıç, A. ve Kılıç, A. (2013). MEB Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ve özgüven arasındaki ilişki. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 23-29.

Karataş, H. (2011). İlköğretim okullarında zorbalığa yönelik geliştirilen programın etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kartal, H. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: Okulu zorbalıktan arındırma programı. Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi, 3(2), 207-227.

Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerin zorbalığa yönelik görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(3), 539-562.

Kapıcı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(1), 1-13.

Kepenekçi, K. Y. ve Çinkır, Ş. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 34, 236-253.

Lereya ST, Copeland WE, Costello EJ, Wolke D. Adult mental health consequences of peer bullying and maltreatment in childhood: two cohorts in two countries. Lancet Psychiatry. 2015;2(6):524–31.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014, 26 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 29072).54.Madde

Öztürk, N., Atlı, A. ve Kutlu, M. (2014). Ortaokul öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(3), 43-63.

Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve Alınabilecek önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(2), 531-562.

Pişkin, M. ve Ayas, T. (2011). Akran zorbalığı ölçeği: Çocuk formu. Akademik Bakış Dergisi, 23, 1-12.

Peker, A., Eroğlu, Y. ve Ada, Ş. (2012). Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(2), 185-206.

Saldıraner,M.(2019). Ortaokul Yöneticilerinin Bakış Açısından Okullarındaki Akran Zorbalığının İncelenmesi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tübitak ve Ankara Üniversitesi, (2019). 04 Mart 2019 tarihinde https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/56279/mod_resource/content/siddet ve öğretim.El Kitabı.pdf adresinden alınmıştır.

Uysal, H. ve Dinçer, Ç. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 5(4), 468-483.

Yurtal, F. ve Cenkseven, F. 2005. İlköğretim okullarında zorbalığın incelenmesi. 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyumu, İstanbul.

Yıldırım, R. (2012). Akran zorbalığı. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2),39-51.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction:

Bullying: consists of aggressive behavior that is deliberately done, which damages the individual who is exposed to action and causes stress in the individual, which is repeated, where there is a power imbalance. In particular, opinions have been raised that people who have been bullied under violence and terrorism in recent years have been motivated by oculation. If we look at bullying from a student perspective, it is known that there is serious trauma, and its effects have been going on for life over school years, thus negatively affecting public health (Saldıraner M, 2019, which is passed through Lereya St. 2016).

Peer tyranny is among the common acts of violence among students in schools. In 1970, Olweus's research in Scandinavian countries has been a subject of research in many countries since the mid-1980 (Yurtal and Cenkseven, 2007).

The subject of peer tyranny, which became a subject of interest to scientists in 1970, has become an even more focused issue since the incident in Norway, which resulted in the suicide of students who were subjected to peer tyranny in 1982. After this incident, the Norwegian Ministry of Education has launched studies to investigate the tyranny of the peer. Similarly, Swedish researcher Heinemann conducted peer bullying studies by observing the behavior of students in the school garden (Kanadıkırık Kılıç,A and Kılıç, A 2013).

Method:

In this study, we aim to identify the types of acran bullying and the causes of bullying that teachers frequently observe in their schools, the ways they deal with bullying, the problems they face dealing with dealing with, and their suggestions for this topic, the socially structured reality, the subject being studied with the researcher, or the close and intimate relationship of the group, The qualitative research approach that focuses on topics such as how facts and social experiences are revealed and how they are understood has been adopted (Yıldırım and Şimşek, 2011).

In order to gather data in the research, qualitative research uses a frequently used interview technique to understand attendees' interests, opinions, attitudes and behaviors. The interview technique was preferred because it gave the researcher the opportunity to observe the flexibility and observable behaviors in the field of more detailed information (Ritchie and Lewis, 2003; Yıldırım and Şimşek, 2005). In addition to the flexibility of the negotiation method, the use of semi-structured interviewing technique was appropriate to obtain data in this research, given that the interview form will provide a standard level of measurement.

Results:

The findings in this study reflect teachers' views on peer bullying behavior, types of bullying and causes they frequently observe in their schools, methods of dealing with bullying, challenges in dealing with and preventing bullying behavior, and suggestions for preventing bullying behavior. The study found that all participants observe peer bullying behavior in the schools in which they are serving.

Discussion and Conclusion:

The study described as peer bullying, one child's physical violence on another child, one child's verbal/psychological violence on another child, the same age of students swearing at each other, students profane against each other, and strong students trying to crush the weak.

In the study, the types of bullying seen in teachers' schools; physical bullying (physical violence), shooting, verbal bullying, swearing, nicknames, they've described it as contempt, exclusion, and forcible possession.

The teachers who participated in this study are responsible for peer tyranny; The lack of care for the child of the family, the violence of the child, the lack of love in the family, the lack of affection in the family, the abuse of the family, domestic unrest, the violent TV shows and movies, the competition and competition between students, the inability to express themselves and the disposition of behavior.

According to the research results, teachers observed how they identified peer tyranny, and expressed their student behavior as students complained, the student told the teacher, the parent complaints and fighting each other.

As a result of the research, the obstacles teachers face in dealing with bullying were determined by the fact that the family is unconscious and indifferent, that the primary institutions regulation is inadequate, that families are susceptible to violence, that the criminal sanctions (disciplinary penalties) are inadequate, that the family's child does not accept the bully behavior, that it does not care and that the student does not find the behavior wrong.

This research has provided teachers with advice on dealing with peer bullying behaviors observed in schools; Families should be conscious about this, seminars should be organized throughout the school, psychological counseling services should be established at each school, activities to encourage social activities, criminal sanctions should be increased, and public spotlight should be published on local and national tv channels.